Vides petrificades

El Museu dels Jueus de Girona ressuscita els habitants del Call a través de Fargnoli i dels epitafis gravats a les làpides, en l'exposició 'Pedres amb nom'

Estel·lina, filla d'Astruc Cohen, va viure a Girona abans de l'any 1411, la data que van gravar a la seva làpida i que confirma que havia format part d'una de les famílies més respectades de la comunitat jueva, abans d'assistir als atacs de 1391 i a la decadència del món que havia conegut entre els carrers costeruts de la ciutat vella. No se'n sap gaire res més, a diferència d'una altra Estel·lina, vídua de Bonastruc Jucef, que és l'única dona que apareix esmentada tota sola en la documentació conservada al Museu dels Jueus. El seu marit havia estat un important prestador i, tot i que la fortuna que va deixar a la seva mort la gestionaria Benvenist Samuel, probablement el gendre, que el 1450 era ja el principal contribuent de l'aljama, a ella no li faltarien mitjans, ja que era la dona que aportava més diners al mateix impost. En algun moment, van tenir també casa aquí una tal Regina, vídua de Salomó Salem, i una Meriona, de qui només se sap que era casada. No ho sabem si també ho era la Dolça que consta inscrita en una altra làpida, tot i que la inscripció, on s'hi llegeix vagament el nom dels Ravaia (o Abrabalia en hebreu), permet conjecturar que va formar part de la família més destacada de la Girona jueva, dins la qual va existir excepcionalment una dona que exercia l'ofici de prestadora. Alguns noms que avui ens resulten fascinants eren molt comuns a l'edat mitjana, en especial entre les comunitats jueves, com ara Salomó, Jucef, Hanoc, Jafudà, Baruc, Jessua, Ardut, Rovèn o el preciós Estel·lina, però en Caravida potser mereix un comentari a part perquè, documentat per primer cop a Girona el 1227, la seva nissaga serà present, sovint amb el prenom d'Astruc, durant quatre generacions seguides els segles XIV i XV.

Les làpides hebrees procedents de l'antic cementiri de Montjuïc es poden visitar des de fa temps a la primera planta del Museu dels Jueus [http://www.girona.cat/call/cat/index.php] , acompanyades de la traducció de les delicioses inscripcions que els familiars hi van fer gravar, però fins ara potser no les havíem pogut apreciar en tota la seva veritat gràcies al retrobament amb una fotografia que ha propiciat l'Any Fargnoli. En algun moment, mentre treballava en el registre fotogràfic del patrimoni gironí per encàrrec d'Adolf Mas, Fargnoli va parar atenció a uns blocs de pedra apilats a l'antic museu provincial, a Sant Pere de Galligants, i els va fotografiar. Unes pedres. Cinc de mides diferents. Fora de context, escantonades i una mica deixades estar, però amb unes lletres gravades d'un alfabet oriental que els donaven una textura misteriosa. Amb aquesta imatge, de la qual parteix l'exposició temporal Pedres amb nom, que el museu del Call presenta fins al 15 de setembre, comença la reivindicació del passat jueu de la ciutat, enterrat i oblidat fins llavors. Amb un muntatge diàfan i elegant de Cristina Masferrer, la mostra reflecteix les vides de carn i os que bateguen darrere els noms d'uns homes i unes dones que s'havien familiaritzat amb els carrers de Girona tant com avui nosaltres, que hi tenien la feina i la llar, que hi teixien relacions i, en acabat, morien. Fent memòria de les comunitats jueves de Girona, Besalú i Castelló d'Empúries, i de les primeres troballes al fossar de Montjuïc d'on procedeixen les làpides, Pedres amb nom aporta documentació diversa per resseguir el procés de descoberta i reivindicació del llegat jueu, que van ajudar a divulgar els estudis pioners d'Enric Claudi Girbal, Fidel Fita, Lluís Batlle i Prats o Carles Rahola.

Com a clausura de l'exposició, per al 12 de setembre (18 h) s'ha organitzat una conversa, dins la Jornada Europea de Cultura Jueva, amb la participació del poeta Víctor Sunyol, la periodista especialitzada en religió i espiritualitat Míriam Díez, i l'arqueòloga i hebraista Irene Llop, a l'entorn de les cinc làpides que va fotografiar Valentí Fargnoli.

Publicat a:
-El Punt Avui. Girona 11-08-2019, Pàgina 44

Font del document: http://www.elpuntavui.cat/cultura/article/19-cultura/1648964-vides-petrificades.html